

IV.

Razgovaramo: doc. dr. sc. Siniša Bilić-Dujmušić

Naši znanstvenici još se gađaju problemima koji su postavljeni negdje u drugoj polovini 19. stoljeća!

Profesor Siniša Bilić-Dujmušić, predavač koji je još prije nepune dvije godine bogatio znanjem zadarske studente na predavanjima, rođen je u gradu Osijeku. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru gdje je stekao stručni naziv profesora povijesti i diplomiranog arheologa. Godine 1992. primljen je u svojstvu mlađeg istraživača na projekt prof. dr. Slobodana Čače, ali je u jeku domovinskog rata a kao branitelj, sve do prosinca 1996. godine, u ukupnom trajanju od 58 mjeseci, njegov rad pauzirao. Sudjelovao je na nekoliko međunarodnih znanstvenih kongresa, te na Prvom kongresu povjesničara Hrvatske, i objavio više znanstvenih radova i recenzija knjige. U ljetnom semestru akad. god. 2000./01., zbog bolesti prof. Čače, preuzeo je dio njegove nastave iz kolegija Povijest staroga vijeka I. i II., te Povijest Grka i Rimljana za studente arheologije i klasične filologije. U svibnju 2005. godine obranio je disertaciju pod naslovom "Oktavijanova kampanja protiv Delmata 34.-33. pr. Kr.", te stekao naslov doktora znanosti, a godinu kasnije izabran je u znanstveno-nastavno zvanje sveučilišnog docenta. Kroz nekoliko pitanja u nizu otkrili smo kako je zavolio povijest i srodne znanosti, kako gleda na razvoj povijesne discipline u Hrvatskoj a prisjetili samo se i njegovog djelovanja na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru.

1.) U Hrvatskoj imamo ukupno sedam profesora koji predaju stari vijek (antiku) na sveučilištima. Vi ste jedan od njih. Zašto ste odabrali baš ovo povijesno razdoblje?

U stvari, onih koji predaju stari vijek po hrvatskim sveučilištima ima puno više. Ali nisu svi povjesničari, neki su „priučeni“, uglavnom arheolozi. Ova specijalizacija je izuzetno rijetka, pa se sveučilišta snalaze.

Što se mene tiče, ovo razdoblje odabrao sam jer mi se najviše sviđa. To je jedino razdoblje koje mi se oduvijek sviđalo i teško da me zanima baviti se ikojim drugim periodom u povijesti (dobro, možda prvi svjetski rat, ali samo zbog maršala Borojevića). Moja zaludenost Rimljanima počela je vrlo rano, još prije nego sam krenuo u školu. Kao dijete često sam boravio kod bake i djeda u Kešincima, selu kod Đakova, odakle mi je mama. Tamo su me naučili čitati i pisati i još se uvijek jako dobro sjećam kako sam navečer u krevetu prije spavanja s djedom ponavljao tablicu množenja. Djed je radio na novinskom kiosku i vodio bi me sobom na posao da tamo čitam stripove. E, u tom kiosku mi je u ruke došao jedan lijepo crtani strip, štampan u boji, koji me toliko oduševio da i danas točno pamtim neke kadrove. Tada, naravno, nisam znao, ali danas znam da je to bio stripovani Cezarov *Galski rat*. Taj je strip bio okidač koji me zainteresirao za Rimljane i kasnije sam počeo gutati sve što god bih o njima našao, prvenstveno u *Politikinom zabavniku*, koji je baš tih godina počeo izlaziti i na

latinici. To bi možda ostala samo lijepa zanimacija da me prema povijesti nisu gurnuli srednjoškolski profesori, prvenstveno profesorica Pešić u Omišu i veličanstveni Joko Posedel u Splitu. Stari mi je Posedel držao četiri sata tjedno kroz dvije godine i cijelo je vrijeme diktirao gradivo u pero, iz glave, bez ikakvog papirića ili podsjetnika. Naravno, ključno je bilo to što mi je Slobodan Čače ponudio mjesto svoga asistenta i ustrajao na tome čak i nakon što sam se vratio iz rata kao potpuno „oštećena roba“ u smislu sposobnosti za bavljenje znanošću (i na još puno načina).

2.) Što Vas posebno nadahnjuje u čitanju literature o rimskoj povijesti?

Nadahnjuje? To je možda bilo nekad. Sada me više ljuti. Kako vremenom sve više znaš o tome i kako ti sve više stvari postaje jasno, tako sve više i više primjećuješ tuđe greške i nepreciznosti. Nekako me više nadahnjuju stari majstori struke nego kolege moje generacije i mlađi jer izgleda da su danas svi prisiljeni producirati knjige nekim brzim tempom koji im ne dozvoljava da postanu eruditi ili da se barem stvarno posvete temi koju istražuju. Zaista ne pamtim kada sam zadnji puta čitao neku noviju knjigu o Rimljanima, a da mi u jednom trenutku nije došlo tresnuti je od zid. Da se razumijemo, i sam sam napisao pogrešnih zaključaka i lapsusa i prenategnutih teorija, ali meni na koricama ne piše da sam profesor na Oxfordu i nisam onaj koji je prethodno ulupao koji milion eura na istraživanje. Ja sam obični profesorčić na siromašnom seoskom fakultetu u europskoj provinciji, koji je tu knjigu platio iz vlastitog džepa, a u njoj mi neki proslavljeni velemaistor lupeta gluposti zbog kojih ja studente prve godine obaram na ispitu. Produkcija znanstvenih radova je postala prevelika i stvarno sve to ne stignete pročitati. Ali, ruku na srce, sve manje toga se stvarno isplati čitati. No, u onome što se isplati čitati lijep je onaj osjećaj kada ti se „upali lampica“, kada shvatiš sa si saznao nešto novo što je bitno, ili kako to primijeniti na svoja istraživanja, sve to uzbuđenje i užurbanost u mozgu koju to izaziva. Shvatio si nešto novo i dobro se osjećaš zbog toga.

3.) Kakva je naša historiografija o antici? Gdje je, kod nas u HR, posebno dobra antička povijest?

Što se tiče kvalitete naše antičke historiografije vratio bih se na izjave o siromašnoj provinciji. Naši znanstvenici još se gađaju problemima koji su postavljeni negdje u drugoj polovini 19. stoljeća. Za mog znanstvenog života vidan iskorak u interpretaciji izvora učinio je samo Slobodan Čače i zahvaljujući njemu i njegovim istraživanjima danas možemo raspravljati o problematici za koju do prije 20 godina nismo niti znali da postoji. No, Čače je ostao usamljen i uglavnom predstavlja egzotičnu pojavu. Taj isti Čače je na Sveučilištu u Zadru izgradio najjači tim antičkih povjesničara u Hrvatskoj. U Hrvatskoj ikada. Nije se u toj mjeri radilo o imenima, nego su naše specijalizacije bile dosta zgodno raspoređene i međusobno se nadopunjavale. No, vodstvo Sveučilišta i Odjela za povijest to nije prepoznalo ili nije željelo podržati. Ma, zašto da se lažemo: nije ih bilo briga jer ne smatraju da je to nešto što im donosi lovu. Na žalost, taj Čače će za 2-3 godine u mirovinu po sili zakona, a sada mu se raspršila i većina asistenata koje je odgojio, kao i doktoranada na doktorskom studiju, pa iza njega očito neće ostati niti neka „Čačina škola“ koja bi nastavila na temeljima njegovih zaključaka. Na taj način doći ćemo u priliku da će za stotinjak godina historičari ponovo „otkrivati“ stvari koje je Čače već objasnio. Kako sada stvari stoje, Čaču će u Zadru naslijediti Anamarija Kurilić, koja jest kvalitetan epigrafičar, ali nije historiofraf u pravom smislu i ne bavi se antičkim izvorima, zasigurno ne na Čačinom nivou. Zanimljivo je i da je jedina osoba koja je imala potencijala Čaču dosegnuti u znanstvenom historiografskom smislu, Lucijana Šešelj, dobila

otkaz kao neperspektivni kadar, da bi se dva mjeseca kasnije američki časopis *Geoarchaeology* na svojim web stranicama hvalio kako je njen članak objavljen u tom časopisu najčitaniji arheološki članak u 2012. godini u svijetu. Hej: u cijeloj jednoj znanosti u cijelom svijetu! Ako je ona neperspektivni kadar, čovjek se zapita kakvi su tek lumeni oni koji dobiju posao na zadarskom Sveučilištu. No, ne isplati se plakati nad razbijenim jajima, pa da skratim priču. Najkvalitetnija antička historiografija, i u znanstvenom i u obrazovnim smislu, bila je na Sveučilištu u Zadru do pred kraj 2012. godine. Samo prisustvo Slobodana Čače i dalje ju čini vrlo respektabilnom, ali teško da ima neku dugoročnu perspektivu i po Čačinom umirovljenju od nje po svoj prilici neće ništa ostati.

Ako je ovo pitanje ciljalo na to gdje bi trebali upisati studij povijesti oni koje zanima antika, odgovor je sam po sebi jasan. Trenutno, naravno, na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Lux vera!

4.) Kakva je razlika između funkcioniranja Odjela za povijest u vrijeme kada ste se tek zaposlili, i onog danas?

Razlika je povelika. Onda smo nastojali nečemu naučiti studente, a danas nastojimo pravilno popuniti formulare i dobro osmisliti strategiju kontrole kvalitete. Onda se šef Odsjeka, legendarni prof. Obad, žalio da ima profesora koji čak na ispite dolaze bez kravate. I kako neki studenti čak i asistente tituliraju s „profesore“. Bogme se znalo reda i tko može dobiti termine za nastavu u 10 sati, a tko ima predavati odmah iza ručka. To je bio nivo problema koji su nas opterećivali. Religiozno smo hodočastili na Odsjek za psihologiju gdje je instaliran prvi kompjuter (Mekintosh II, s vrtoglavih 1 MB memorije) i zagledavali to čudo vrijedno kojih 10-tak tisuća dolara. Da ne zaboravimo da sam ja primljen 1992., dok je bio rat i dok ste mogli sjediti u našoj kancelariji na trećem katu i promatrati kako granate pogađaju kuće po gradu i onda se iz njih digne veličanstveni crveni oblak od komada crijepa i prašine. Ili ste mogli sići u podrum, gdje je javno sklonište. Većina zaposlenih nosila je na faks one velike torbe za plažu, pa kada bi bila uzbuna onda bi s tim torbama sišli u sklonište i iz njih vadili banane, sendviče, sokove, kolače (nikad ne znaš koliko će uzbuna trajati), te ih nudili svima uokolo. Nikada nismo bili međusobno povezani i iskreniji jedni prema drugima. Studenti bi na ispite dolazili navečer prije početka policijskog sata i odgovarali do 6 ujutro kada je prestajala zabrana kretanja gradom. A hodnicima fakulteta patrolirao je prof. Čače sa sačmaricom u rukama, na nosu mu one naočale koje liče na dno pivske boce, a u džepu municija i Loebovo izdanje Strabona. Bio je rat, ali iz današnje perspektive čine se kao romantična vremena. U međuvremenu smo se strašno uozbiljili i izbirokratizirali i ponovo počeli podmetati noge jedni drugima. Danas smo mi profesori kao nešto strašno ozbiljno i važno, a u biti smo uslužni servis sveučilišne administracije: koga je uopće briga što su studenti od tebe naučili, bitno je da na vrijeme dostavljaš podatke i da imaš lijepo sročenu strategiju kontrole kvalitete. Ne mogu niti zamisliti dreku koju bi digli prof. Obad ili stari Antoljak ili Foretić da im neki činovnik dostavi zahtjev „izvijestite koliko će studenata prisustvovati vašem zadnjem predavanju u semestru“ (takav cirkularni zahtjev smo stvarno dobili prije godinu – dvije, naravno od ureda za kvalitetu, od koga bi drugoga). Tada je još bilo prilično neprihvatljivo da kakav službenik sa srednjom školom što god zapovijeda gospodinu profesoru. Danas smo više-manje njihovi robovi: oni komuniciraju s ministarstvima, oni upravljaju novcem (ja ni približno ne znam o kojim se svotama radi, pa čak niti da li su to desetine ili stotine milijuna), oni do nas propuštaju informacije koje oni misle da mi trebamo znati, oni šalju zahtjeve da im nešto napravimo i to je uvijek hitno – a ne daj Bože da ih pitaš za neko pojašnjenje. A rad sa studentima – kome je to na ovom

Sveučilištu još bitno? Bitno je formalno zadovoljiti formalne uvjete i napisati potrebne strategije i planove. Jedna stvar je ostala ista: nitko nikada neće reći da je neki problem to što polovina profesora Odjela ne umije raditi sa studentima i što ne znaju kako im prenijeti svoje znanje.

Jedino sam ja ostao dosljedno neozbiljan: primljen sam 1. travnja na apri-li-li, a dao sam otkaz na Halloween. Nije da sam od toga išta planirao, sasvim slučajno se tako poklopilo, ali danas mi se čini znakovitim.

5.) Jesu li se i studenti vidno promijenili, s obzirom na prelazak sa tzv. starog programa na Bolonju?

Da, studenti su se u nekih zadnjih 10-tak godina drastično promijenili. Ali nisam siguran da se sve to može pripisati Bologni. Činjenica jest da studenti dolaze s (prosječno) puno manje predznanja i da su sve rjeđi neki lumeni zapaljeni za znanost. Sve više imaš osjećaj da većinu ljudi sve to niti ne zanima, oni nisu došli po znanje nego po diplomu. Prema meni se studenti više odnose kao prema nekom patrijarhu kojega treba umilostiviti, a ne kao prema starijem kolegi od kojega mogu nešto naučiti. U njihovom svijetu se sve više podrazumijeva da se ocjena dobiva na šarm i poslušnost. Sigurno ima više od 10 godina da mi je zadnji puta student na nastavi ustvrdio kako nisam u pravu i da je to što predajem zastarjelo. Postalo je sasvim normalno da od 50 upisanih u narednu godinu redovito prođe jedan ili dvoje. Ukratko, stvari sa studentima povijesti u Zadru idu nizbrdo, ali uzrok tome nije samo Bologna. Pred uvođenje Bologne povijest se u Hrvatskoj studirala samo na tri mjesta: u Zadru i Zagrebu (Filozofski i Hrvatski studiji). U međuvremenu otvoreno je još pet studija povijesti u Hrvatskoj i jedan u BiH, a neki od njih legli su u nekadašnje zadarsko „regrutno područje“ (Pula, Rijeka, Mostar, Split) i pokupili sebi studente koji su tradicionalno dolazili u Zadar. Tako da ovdje više ne možete birati kvalitetnije od prijavljenih, nego upisujete gotovo sve što se pojavi. A to, bogme, nužno vodi do pada (prosječne) kvalitete upisanih. Bologna sa svoje strane nije pomogla: s potpuno neriješenim statusom prvostupnika nakon tri godine studija i ovom sprdačinom od pedagoškog modula na diplomskom studiju. Mislim, studentima postaje jako brzo jasno da su upisali studij koji nije do kraja domišljen, u kojemu se ne respektira znanje nego formalno zadovoljavanje bodovne tablice, pa se onda tako i ponašaju.

6.) Što je prevagnulo Vašem odlasku s mjesta profesora na Odjelu za povijest?

Nije nikakva tajna da sam se u nekim stvarima razilazio u mišljenju s vodstvom Sveučilišta i Odjela za povijest. Pri tome mi nije toliko smetalo što oni (po mom mišljenju) vode u pogrešnom smjeru ili barem vuku pogrešne poteze, koliko način na koji to rade. Mene je do bola nerviralo Kozličićevo dribljanje demokracije. Prešućivanje da je ono što on predlaže, recimo, protuzakonito – iako zna da jest jer kada mu Anamarija počne čitati zakon, onda on kaže „ma, jest, ali tu je taj zakon nedorečen“ (nedorečen malo morgen, baš izričito kaže da se ukidaju odredbe na koje se on poziva). Ako je većina glasova na njegovoj strani, onda je to volja demokracije i vladavina zakona, a ako je izglasano nešto drugo, onda on to odbija potpisati i za dva mjeseca će tvrditi da se ne sjeća da je takvo što izglasano. Za to što on provodi trebalo bi izmisliti novu političku kategoriju, nešto kao demokratski despotizam. Bojkotiranje onoga što se njemu ne sviđa i iskrivljanje značenja odredbi prešlo je mjeru dobrog ukusa. To je čovjek koji svake godine na prijemu novih studenata upire prstom u državni grb i 20 minuta glagolja o tome kako ovdje vladaju zakoni Republike Hrvatske. A na

kraju me doveo do toga da moram plaćati privatnog pravnog savjetnika samo da bih mogao ići na sastanke Vijeća Odjela. Razumjet ćete da sam ja onaj koji je bio spreman poginuti za ovu državu i koji je slao ljude u smrt za ovu državu, pa zato sve to nešto teže doživljavam. Ili kada rektor Uglešić traži od Senata Sveučilišta da izglasa da ja i Anamarija Kurilić nismo stručni za ono što predajemo već 20 godina na istom tom Sveučilištu. Ili kad mi Sveučilište naloži da knjige moram kupovati isključivo kod monopolističkog dobavljača (zanimaju me imali u svijetu još neko sveučilište s takvom odredbom, a da nije u Sjevernoj Koreji). Ili ovaj odvratni obračun s doktorskim studijem *Humanističke znanosti*. Meni se stvaranje besplatnog studija činilo predivnom idejom u svijetu punom gramzivosti, gladi za novcem i taštine. Ima li humanije i društveno korisnije stvari nego omogućiti vrhunsko obrazovanje talentu bez sredstava? (Istina je što na sva usta tvrdi Kozličić da taj studij nije baš potpuno besplatan: tu će polaznik morati platiti oko 1.500 kuna, za razliku od doktorata kod Kozličića koji će ga koštati oko 48.000 kuna). Ali se, naravno, javila potreba da se uspostavi kontrola nad tim tko može dobiti titulu doktora znanosti i potreba da se na tim doktoratima zarađuje. Pa su predvodnici i kvalificirana glasačka većina na nekim humanističkim odjelima Sveučilišta u Zadru jasno pokazali koliki su humanisti – barem što se mene tiče. Ma bilo je toga još gomilu i ne želim se ni prisjećati. Ali to se još dalo izdržati i ne bih otišao samo zbog skupine onih koje bi dr. Raguž, moj kolega na novoj ustanovi, nazvao sveučilišnim sofistima u platonovskom smislu (izrazi koji meni padaju na pamet zasigurno ne bi bili primjereni za tisak), jer na Sveučilištu i Odjelu radi više ljudi koji su mi simpatični i dragi. Ali, s druge strane, zašto bih bio prisiljen sve to trpjeti? Nije li život previše kratak za borbu za ono što misliš da je pravedno u kojoj te većina samo tapše po ramenu, a malo njih ima hrabrosti ili potrebe priključiti se? Kada auto juri nizbrdo prema provaliji, ti stišćeš kočnicu, ali ne djeluje, tada se u jednom trenutku moraš odvažiti i iskočiti van – jer ako to ne učiniš ili učiniš prekasno, tada si gotov.

Na kraju su prevagnule tri stvari. Lucijana je dobila otkaz i ukoliko nas dvoje želimo ostati zajedno, očito je da nam perspektiva nije u Zadru i da moralo potražiti sreću negdje drugdje.

Drugo, mogućnost suradnje unutar skupine koja se bavila starim vijekom počela se raspadati. Ne samo zbog odlaska Lucijane. Posao u Zadru prihvatio sam zbog Slobodana Čače, samo zbog prilike da učim od jedinog genija kojega sam susreo u životu. Ako više ne mogu ostvariti suradnju s njim, tada više nemam niti razloga ostajati u Zadru. Anamarija Kurilić mi u zadnje vrijeme neprestano zabija nož u leđa, kao da joj ja zbog nečega smetam. Dobro, ima ona pravo imati različito mišljenje od mene, ali nikada ne bih očekivao da će mi početi pakirati otkaz i tražiti od Vijeća da ne potvrdi moj reizbor (ne zato što nisam predao sve dokumente koje zakon traži, jer jesam, nego doslovno zato što nisam predao dokument koji se njoj sviđa, nego neki drugi) – iako dobro zna da automatski dobivam otkaz ukoliko moj reizbor ne bude potvrđen većinom glasova i sutra sam na birou za nezaposlene.

Treće, postalo mi je jasno da se Sveučilište u Zadru srozalo do te mjere da se vjerojatno neće oporaviti do kraja mog života. Mislim u smislu kvalitete ustanove na kojoj se obrazuju studenti: ono će i dalje uspješno postojati kao mjesto zapošljavanja i sredstvo izvlačenja novca od države i raznih fondova, sredstvo za ispunjavanje ambicije i taštine nekih profesora, pa će sigurno još dugo i uspješno živjeti. Pri tome Odjel za povijest još uvijek ima neku kvalitetu, ali Sveučilište to ne nastoji očuvati: sredstva i odobrena radna mjesta troše na otvaranje novih studija. Proširuje se broj odjela i broj studenata, a ni grad niti Sveučilište nisu zainteresirani ulagati u infrastrukturu, u studentske domove, menze, studentski standard. No, na kvalitetu nekog sveučilišta i tako ne utječe stanje zgrada, nego kvaliteta profesora koji tu predaju. Zar ne? Ovo u Zadru sve više prestaje biti *Universitas magistrorum et scholarium*. A ja ne želim raditi u tvornici za proizvodnju diploma. Pri tome nemojte niti za trenutak

pomisliti da je bilo lako otići i da me to nije slomilo u duši. Ja sam u ovoj ustanovi ostavio 20 godina života i na njoj još uvijek ima ljudi (među njima i studenata), koje bih volio povesti sobom kud god me život odnese.

7.) Treba li na fakultetima izučavati povijest kronološki ili tematski?

Tematski! Ako kronološki okvir niste dobili u osnovnoj i srednjoj školi, zašto ste uopće dolazili studirati povijest? I to tematski do te mjere da se studij treba prilagoditi osobnim interesima svakog pojedinog studenta – svakome dati pregled povijesti, ali mu istovremeno omogućiti da se posveti tematici koja ga najviše zanima i kojom se želi baviti dokraja života. I to do te mjere da se svakog studenta potiče da se prebaci na one fakultete na kojima rade najkvalitetniji profesori iz onog područja koje njega zanima. A tim profesorima omogućiti da odlučuju kojima će od aplikanata dozvoliti da pristupe. Previše je kasno usku specijalizaciju usvajati tek na doktorskom studiju. Takva vrsta prilagođavanja „potrebama tržišta“, a ne osobnim znanstvenim afinitetima je smrt za napredak svake znanosti. Na kraju, toliko studija povijesti u Hrvata ne može dugoročno opstati ukoliko ne krenu prema specijalizaciji i grupiranju kvalitete u svojim redovima: ovako kako je sada može funkcionirati samo dok država pristaje biti nezainteresirana krava muzara (tj. dok „kontrolira kvalitetu“ na način na koji to sada radi).

A ako vas ne zanima baviti se znanošću, već samo želite biti školski učitelj povijesti, tada je potpuno svejedno koji model koristite.

8.) Kako postati bolji povjesničar/ka?

Nemam pojma. I ja se to često pitam. Ako naidete na odgovor, javite i meni.

Načelno postoje dva recepta. Prvi kaže da se trebate izgraditi kao totalni erudita i nastojati saznati sve o svemu. No, poznajem vrlo malo ljudi koje je takav pokušaj izgradio u vrhunske povjesničare, češće se dogodi izrastanje arogantnog seronje. Ukoliko mislite da niste kapacitet za takvo što, onda krenete prema uskoj specijalizaciji: nastojite saznati što više o nečemu. Danas se znanstveni projekti obavljaju tako da se formiraju timovi od stručnjaka potrebnog profila, ljudi uskih specijalizacija koji nastoje djelovati kao onaj jedan erudita. Ono što je sigurno, morate nastojati biti najbolji u onome čime se bavite (u smislu bolji od konkurencije), jer samo do najboljih dolaze sve informacije i njih svatko želi za svoje suradnike. Nikada nije dobro da ste nečiji izbor broj dva: teško je ostvariti karijeru s klupe za rezerve.

9.) Koja sveučilišta preporučujete mladim povjesničarima koji bi željeli obrazovanje nastaviti u inozemstvu?

Teško da postoji neko sveučilište koje bi bilo naj-naj za studiranje povijesti. To opet ovisi o dijelu povijesti koji vas zanima. Ako se želite baviti antičkom grčkom civilizacijom, tada je to Atena, ili možda Solun. Solun je vjerojatno prvi izbor i ako vas zanima Bizant. Austrougarsku problematiku ćete sigurno najbolje moći proučavati u Beču, a Osmanlije u Istanbulu. Kada pročitate neku knjigu ili članak i kažete sebi: „e to je to, to je točno ono što želim raditi!“, pogledajte gdje radi autor i to je vjerojatno sveučilište ili institut na koji vam se najviše isplati

otići. Otvoreni put u Europu je mogućnost koju bi bilo šteta ne iskoristiti. Preporučujem svima da sjednu za Internet i pogledaju za koje istraživačke stipendije bi se mogli prijaviti. Istina, morate ispisati gomilu papira na stranom jeziku, ali relativno je lako dobiti mjesec – dva boravka i pristupa bibliotekama po Rimu, Ateni, Budimpešti, Berlinu ... Vadite pasoš, idite gdje god vas žele primiti. Probao sam, isplati se. Promijenit ćete cijeli pogled na bavljenje znanostima, upoznat ćete ljude sa drugačijim stavovima i prioritetima i dobit ćete širinu koju provincija nije u stanju pružiti – unatoč svom tom Internetu i globalizaciji.

10.) Odgojili ste brojne generacije studenata na Sveučilištu u Zadru, i danas ste, iako ovdje više ne predajete, među studentima vrlo omiljen profesor i predavač. Možemo otvoreno reći da su studenti puno izgubili Vašim odlaskom. U kakvom sjećanju će Vam oni ostati?

Koliko su zadarski studenti izgubili mojim odlaskom, to svakako najviše ovisi o onome koji će me u Zadru zamijeniti. Ukoliko taj bude kvalitetniji od mene, onda će studenti biti na dobitku. Potpuno iskreno navijam za takvo rješenje. No, kako za sada stvari stoje ...

Nije moje da o tome sudim, ali izgleda nisam predavač kojega je lako zamijeniti. Čini se da me studenti vole. Ne samo u Zadru: dok sam gostovao na Hrvatskim studijima bio sam najbolje ocijenjeni profesor u studentskim evaluacijama („ako studirate na HS nikako ne smijete propustiti upoznati Bilića-Dujmušića“ – ne lažem, stvarno piše na Internetu). Otkada tamo više ne predajem izgleda da sam prerastao u neko mitološko biće o kojemu se pričaju legende – kako mi kažu kolege koji još tamo rade. Nije mi do kraja jasna ta omiljenost, jer ja ipak važim kao profesor koji drži teške predmete, nisam milostiv na ispitima i imam prilično nizak prosjek prolaznosti. Osobno prilično žalim studente svakog fakulteta gdje sam ja najomiljeniji profesor. Kakvi su tek onda svi ostali?

Ah, moji studenti? Dragi moji, vi ste dio mog života koliko i ja vašeg. Čini mi se da pamtim stvari koje su ekstremno dobre i ekstremno smiješne. Često mi padnu na pamet neki koji su trapavo pokušavali sakriti šalabahtere na testovima, neki komentari i dobacivanja na nastavi, neke besmrtnje izjave u seminarskim radovima i u testovima. Jedna Milka u ljubičastoj majici, ona Kate Kapularica iz Splita, vrijedni Klemo, sijamski blizanci Matković i Čurković, uvijek veseli Đidi na Borongaju, one tri „nismo mi iz Trogira nego iz Marine“, moja časna kojoj se na pljusk u raspao kišobran, pa sam je vozio do župnog dvora na Boriku, pa su me ona i njena starija kolegica tamo oduševljeno hranile kolačima ... i još stotine drugih mentalnih slika, situacija i događaja sa studentima kojima više ne pamtim imena. Sve stvari kojih se sjećam su lijepe, vesele i zabavne, niti uz najbolju volju ne mogu se prisjetiti nekog ružnog događaja ili nekog zlonamjernog studenta. Ne mogu se pohvaliti da sam odgojio nekoga tko je postao znanstvena veličina, na kraju još sam previše mlad da bi moji studenti postajali slavni (valjda je prvo na meni red!), ali se nadam da tko god kadgod svojim učenicima s ponosom spomene da je od mene nešto naučio.